

Eva Gelányiová
Ivana Drangová

BYSTRÍKOVA POMÔCKA

SLOVENSKÝ JAZYK

edícia: BYSTRÍK

infra
Slovakia

AKTUALIZOVANÉ VYDANIE

Asociácia špeciálnych pedagógov škôl a poradní odporúča publikáciu ako vhodný podporný materiál, ktorý sa uplatní pri automatizácii a utvrdzovaní predpísaného učiva. Bystríkova pomôcka SLOVENSKÝ JAZYK bude prínosom nielen pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ale pomôže aj ostatným žiakom.

PRE KOHO JE BYSTRÍKOVA POMÔCKA URČENÁ?

Táto pomôcka je určená pre deti s:

- vývinovými poruchami učenia,
- poruchami pozornosti a aktivity,
- narušenou komunikačnou schopnosťou
- a tiež pre deti s pervazívnymi poruchami.

Je špeciálna, pretože s ňou môžu pracovať aj deti, ktoré majú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Bystríkova pomôcka rastie s dieťaťom počas vzdelávania, obsahuje všetky potrebné informácie od 3. ročníka až po 9. ročník ZŠ. Je však vhodnou pomôckou aj pre žiakov bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb.

Využijú ju vo svojej praxi:

- učitelia pri vzdelávaní žiakov formou školskej integrácie v bežných triedach ZŠ,
- učitelia v špeciálnych triedach,
- školskí špeciálni pedagógovia,
- poradenskí špeciálni pedagógovia,
- asistenti učiteľa
- a, samozrejme, aj rodičia.

*Milí rodičia, učitelia, kolegovia z poradní,
predstavujeme vám pomôcku, ktorá by mala byť súčasťou
školského života vašich detí (žiakov, klientov...) od prvého
ročníka až po ukončenie ZŠ. Je spracovaná s ukázkami
a mala by pomôcť deťom, aby časom dokázali pracovať aj
samostatne.*

*Spolu s Bystríkom bystro pochopia, vyhľadajú a osvoja si
aktuálne gramatické pravidlá slovenského jazyka podľa
jednotlivých ročníkov. Pomôže tiež pri opakovaní a prípra-
ve na celoslovenské testovanie žiakov ZŠ.*

*Od podobných publikácií sa líši v tom, že je vytvore-
ná pre žiakov, u ktorých boli diagnostikované oslabenia
v čiastkových funkciách a potrebujú pomoc šitú na mieru.
Pomôcka vznikla na podnet učiteľov a rodičov a zo vzá-
jomnej spolupráce poradenského a školského špeciálne-
ho pedagóga.*

*Eva Gelányiová
Ivana Drangová*

O AUTORKÁCH

PaedDr. Eva Gelányiová

Špeciálna pedagogička, ktorá sa už 33 rokov venuje deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Študovala na Univerzite Komenského v Bratislave, pôsobila v Špeciálnej základnej škole internátnej v Leviciach, vzdelávala deti s autizmom, prednášala na vysokej škole a absolvovala desiatky kurzov a seminárov. Členka Asociácie špeciálnych škôl a poradní.

Spoluautorka učebnice Slovenský jazyk a Pracovný zošit pre 4. ročník ŠZŠ (2006), spoluriešiteľka Vzdelávacieho

programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia (2009), autorka didaktickej postrehovej hry BYSTRÍK (2016), lektorka akreditovaného programu pre učiteľov Špecifické vývinové poruchy učenia... Od roku 2005 až po súčasnosť je zriaďovateľkou a riaditeľkou Súkromného centra špeciálnopedagogického poradenstva v Leviciach. Žije s manželom v Leviciach.

PhDr. Ivana Drangová

Školská špeciálna pedagogička. Pôsobila v SCŠPP v Leviciach, neskôr v materskej škole. Od roku 2014 pracuje v Základnej škole v Leviciach. Absolvovala kurzy: Senzorická integrácia, Hodnotenie neuromotorickej zrelosti pre učenie (INPP) a Tréning fonematického uvedomovania podľa El'konina. Žije neďaleko Levíc s manželom a dvomi deťmi.

OBSAH

Abeceda	7
Hláska a písmeno	8
Rozdelenie hlások	9
Rozlišovacie znamienka	9
Pravopis i/y – Vybrané slová	10
Pravopis i/y	14
Spodobovanie	16
Písanie veľkých začiatočných písmen vo vlastných menách	17
Tvorenie slov	18
Vety podľa obsahu a melódia viet	20
Slovné druhy	21
Podstatné mená	22
Prídavné mená	27
Zámená	30
Číslovky	34
Slovesá	37
Príslovky	41
Predložky	42
Spojky	44
Častice	45
Citoslovčia	45
Vetné členy	46
Veta a súvetie	50
Sklady	53
Jazykový štýl	54
Slohový postup a slohový útvar	54
Literárne druhy a žánre	55
Básnické prostriedky	55
Rým	56
Opakovanie s Bystríkom	58
Abecedný zoznam skratiek a značiek	77
Bystríkove komunikačné kartičky	77

ABECEDA

A Á Ä B C Č D Ď DZ DŽ E É
F G H CH I Í J K L Ľ Í M
N Ň O Ó Ô P Q R Ř S Š T
Ť U Ú V W X Y Ý Z Ž

a á ä b c č d ď dz dž e é
f g h ch i í j k l ľ í m
n ň o ó ô p q r ř s š t
ť u ú v w x y ý z ž

A Á Ä B C Č D Ď DZ DŽ E É
F G H CH I Í J K L Ľ Í M
N Ň O Ó Ô P Q R Ř S Š T
Ť U Ú V W X Y Ý Z Ž

a á ä b c č d ď dz dž e é
f g h ch i í j k l ľ í m
n ň o ó ô p q r ř s š t
ť u ú v w x y ý z ž

SLOVNÉ DRUHY

Slovné druhy sú skupiny slov, ktoré majú rovnaký všeobecný význam, využitie vo vete a gramatické kategórie. Podľa ohybnosti ich rozdeľujeme na OHYBNÉ (tie SKLOŇUJEME alebo ČASUJEME) a NEOHYBNÉ. Ohybné môžu mať preto rôzne tvary, napr. **mama, mame, ona, jej...**, neohybné majú len jeden tvar, napr. **a, keď, ach**. Podľa vecného významu sú plnovýznamové a neplnovýznamové.

OHYBNÉ	NEOHYBNÉ
1. Podstatné mená	1. Príslovky
2. Prídavné mená	2. Predložky
3. Zámená	3. Spojky
4. Číslovky	4. Častice
5. Slovesá	5. Citoslovčia

PLNOVÝZNAMOVÉ	NEPLNOVÝZNAMOVÉ
1. Podstatné mená	1. Predložky
2. Prídavné mená	2. Spojky
3. Zámená	3. Častice
4. Číslovky	4. Citoslovčia
5. Slovesá	
6. Príslovky	

Aha, takže takto to je: príslovky sú neohybný slovný druh, lebo ich nesklonujeme ani nečasujeme, ale sú plnovýznamové, lebo majú vecný význam.

ZÁMENÁ

Sú slová, ktorými môžeme nahradiť podstatné mená a iné slovné druhy.

DRUH:

Osobné	základné	ja, ty, on/ona/ono, my, vy, oni/ony
	privlastňovacie	môj, tvoj, jeho/jej, náš, váš, ich...
Zvratné	základné	seba, sa, si
	privlastňovacie	svoj
Ukazovacie		ten, tá, to, hento, tamto, onen, tu, taký, toľko...
Opytovacie		kto?, čo?, aký?, ktorý?, prečo?, kde?
Neurčité		niekto, niečo, dakto, voľakto, dačo, ktosi, niečí...
Vymedzovacie		sám, každý, všetci, nikto, iný, samý...
Vzťahné		kto, čo, aký, ktorý...

Rodové	on, moja
Bezrodové	ja, my

PRÍSLOVKY

Sú slová, ktorými vyjadrujeme kde, kedy, ako a prečo sa niečo stalo. Ak sa tvoria od akostných prídavných mien, možno ich stupňovať: rýchlo – rýchlejšie – najrýchlejšie, bezočivo – bezočivejšie – najbezočivejšie.

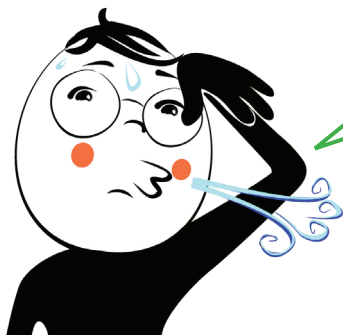
Príslovky tvoríme príponou **-e**: **mocne, odvážne, nečakane, príjemne**; **-o**: **dávno, rovno, bohato, kyslo, triezvo**; a **-y**: **vedecky, bratsky, priateľsky** (pozor, táto prípona je krátka).

Rozdelenie:

Miesta	Kde? Kade? Odkiaľ? Pokiaľ?	d'aleko, hore, domov
Času	Kedy? Odkedy? Dokiaľ?	minule, teraz, navždy, včera
Spôsobu	Ako?	silno, ľahko, citovo, nahlas
Príčiny	Prečo? Načo?	úmyselne, bezdôvodne, náhodou, omylom, zámerne

POZOR!

Príslovky **okolo, mimo, dolu, vedľa...** môžu fungovať aj ako predložky: **Vyšiel hore** (príslovka). **Vyšiel hore schodmi** (predložka).

*Úmyselne som sa včera **doma nahlas** učil, aby som si učivo o príslovkách **určite** zapamätal **správne**.*

VETA A SÚVETIE

Delenie viet

- Podľa obsahu:

Oznamovacia	Robím si úlohu.
Opytovacia	Čo robíš?
Rozkazovacia	Rob si úlohu!
Želacia	Nech si dnes urobí úlohu skôr./! Nech je tak./!
Zvolacia	Čo si to urobil? Počkajte na mňa!

- Podľa členitosti:

Jednočlenná	slovesná	Zvečerieva sa.
	neslovesná	Vchod. Obchod. Nie!
Dvojčlenná	úplná	Mama varí obed.
	neúplná	Varí obed.

- Podľa zloženia:

Jednoduchá	holá	Slnko svieti.
	rozvitá	Júnové slnko svieti ostro.
	s viacnásobným vetným členom	Mesiac i slnko svieti.
Súvetie	jednoduché	prirad'ovacie Slnko svieti a hreje.
		podrad'ovacie Slnko nehreje, lebo je oblačno.
	zložené	Fúka vietor a slnko nehreje, je oblačno.

OPAKOVANIE S BYSTRÍKOM

POMÔŽE TI AJ
PRI CELOSLOVENSKOM
TESTOVANÍ 9

1. **Výnimky z rytmického zákona:** niečí, chvália, blúdieval, tisíckrát, piesní, vôní, trnie, prútie, páví, líščí.
2. **Spodobovanie:** hádka, kresba, včela, pravda, k bratovi, s bratom, ľahký, jedzte, kúpme, kričme, breh.
3. **Melódia:** klesavá, stúpavá (odpovedáme áno/nie), polostúpavá (Prídem. Prídeš? Povedal, že príde.).
4. **Pomlčka:** mladosť – radosť, pondelok – streda, strany 8 – 12, 2013 – 2017, Levice – Nitra, Bush – Putin.
5. **Spojovník:** slo-ven-ský, IC-čko, 8-poschodový, Poprad-Tatry, bielo-modro-červená.
6. **Slovná zásoba:** súhrn všetkých slov v jazyku, iným slovom **lexika**.
7. **Slovo** je základná jazyková jednotka, je to skupina hlások, ktorá má svoj vecný a gramatický význam.
8. **Jednovýznamové slová:** kyslík, Slovensko, jedľa, auto, dub, Peter.
9. **Viacvýznamové slová:** hlava (kapustná, hlava rodiny, štátu, špendlíková hlavička), klinček (kvet, klinec), koleno (na nohe, ohyb rúry).
10. **Antonymá – opozitá:** slová opačného významu – svetlo/tma, včera/dnes, tu/tam, vysoko/nízko.
11. **Synonymá – rovnoznačné slová:** beží/uteká, dno/spodok, stretnutie/rande/míting, silný/mocný.
12. **Homonymá – rovnozvukné slová:** koruna – peniaz, časť stromu aj kráľovský symbol; stopky – časť na ovocí aj hodinky.
13. **Nespisovné slová – nárečie:** čil (teraz), krumple/bandurky (zemiaky), perky (pirohy); **slang:** učka, fejk, hejtovať, zakempiť.
14. **Spisovné slová:** teraz, zemiaky, pirohy, učiteľka.

